

Előadás

1000 ÉVES A PÉCSVÁRADI SZENT BENEDEK RENDI APÁTSÁG

EZER ÉVE GYÓGYÍTUNK
Mecsek-Drog Kft., Pécsvárad, 2015. május 9.

Mivel gyógyítottak ezer éve a pécsváradai monostor falai között?

Szabó László Gy. emeritus professzor (PTE ÁOK Gyógyszerészeti Intézet)

Forrás: RAPAICS RAYMUND

A magyarság virágai – a virágkultusz története (1932)

A magyar gyümölcs (1940)

Magyar Kertek – a Kertművészet Magyarországon (1940)

Előzmény

Tudományos tanácskozás: 1989. febr. 24. PAB székház

(rendező: PAB Növényteni és Biológiai-természetvédelmi Munkabizottsága és PAB Gyógyszerészeti Munkabizottsága)

A pécsváradai vár történetének gyógyszerészeti és kertészbotanikai vonatkozásai

Előadók: Horvát A. Olivér, Lárencz László, Szabó László Gy.

Felkért hozzászólók: Gállos Orsolya, Kárpáti Gábor

A tanácskozás szerint a legismertebb kolostorkerti gyógynövényeket telepíthették a pécsváradai monostor kertjében (merítve a bibliai hagyományokból is!)

Kivével: újvilági természetű növények

A telepített gyógynövények a Szent István korában már terjedő bencés hagyományokat, a 795-ben kelt „Capitulare de villis” előírásait és a Szent Galleni kolostor örökbecsű kerttervét figyelembe véve a XII-XIII. sz. fordulóján készült Pray-kódexben felsorolt fajok közül kerültek ki: liliom, rózsza, nehézszagú boróka, rozsmaring, menta (pulegium), majoranna, levendula, kerti izsóóp, méhfű (citromfű), kakukkfű, tisztessű, orvosi zsálya, muskotályzsálya, kék nőszirm, kerti ruta, fűszerkömény, édeskömény, ánizs, lestyán, kapor, petrezselyem, zeller, turbolya, istenfa (Artemisia abrotanum), fehér üröm, torma, fehér mályva, apró bojtortján, varádics, kövirózsza, (bab: lóbab).

Sankt Gallen – kolostorkertek mintája

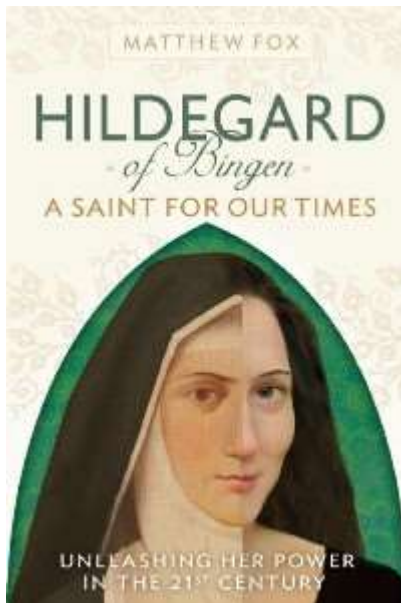
Kolostorkert (hasonlóság: temetőkert!)

Természeti adottságok, hagyományok, gyakorlati szempontok

Kert középtáján kereszt és/vagy díszes örökzöld (ciprus, tuja, életfa) vagy gyümölcsfa (pl. körtefa)

Kerengőn belül liliom, rózsza, rozsmaring, levendula, szőlő, díszítő virágok

Kórház mögött (mellett) zöldség- és gyógynövénykert, távolabb tó (hallal), baromfiudvar

HILDEGARD von BINGEN (bencésekénél „Szent” Hildegard, XVI. Benedek 2012-ben egyházdoktorrá avatta, „hivatalosan” nincs szentté avatva)

született: 1098. szept. 17. Alzey, Bermersheim

meghalt: 1179. szept. 11. Rupertsberg

Életművének meghatározója Clairvaux-i Szent Bernát eszmeisége

Bingeni Hildegard Rupertsbergben bencés apácakolostor apátnője, filozófus, költő, egyházi énekek, versek, imák szerzője.

Magyarra fordítva: Égi harmóniák (liturgikus énekek) – *Symphonia harmoniae caelestium revelationum*, Az isteni erők játéka (énekes misztériumdráma) – *Ordo Virtutum*, fő műve: *Liber Scivias* – Tudd az utat

gyógyító természettudós:

Okok és gyógymódok 2004, Kairosz kiadó (magyarul)

Physica (Liber simplicis medicinae), benne:

Füvek könyve (kb. 150 faj)

Fák könyve (kb. 40 faj)

Isten állatkertje (sárkány, kígyó, gyík, béka, gyík, szalamandra, teknős béka, csiga, pók, skorpió, földigiliszta stb.)

Magyar kertek fő díszje a rózsza a középkorban is (Rapaics 1932, 1940)

A rózsza kultúrtörténete:

Géczy János: Rózsahagyományok. Iskolakultúra-hagyományok 17. Pécs, 2003.

Gyógyítás kolostorokban Magyarországon:

(Régészeti és archeobotanikai leletek hiánya miatt csak igen hiányosak a bizonyítékok.)

Pannonhalma: bencések

Margit-sziget: domonkosok

országszerte: karthausi szerzetesek kiskertjei, több száz középkori rendház és plébánia

Pécsvárad: bencések

Kolostori kórház, gyógyszertár, gyógynövénykert

- keresztényi hit, szakrális és racionális elemek szerepe
- szerzetesek, papok, lelkészek végzik

Szent Hildegárd eszmei hagyatéka érvényesül:

pl. Németországban Sebastian Kneipp (Wörishofen), Magyarországon Melius Juhász Péter (1578), Pápai Páriz Ferenc (1690), Kájoni János ferences (Csíksomolyó), Zelenyák János lekéri plébános, Szalai Miklós halimbai pap (...Maria Treben....."Gyuri bácsi".....)

Hildegard von Bingen gyógyító tevékenysége

kolostori patikában: kenetek, gyógyteák, gyógycseppek

kolostori kertben: gyógy- és fűszernövények termesztése

Kolostorkertek középdsze leggyakrabban az illatos, nehézszagú boróka (*Juniperus sabina*)

Bingeni Hildegard növényismerete, növények alkalmazása

külsőleg lisztes vagy zsíros kence, belsőleg boros, ecetes főzetek, kivonatok, lekvárok, diétás és étkezési javallatok, állatorvoslási vonatkozások is!

Füvek könyve (kb. 150 faj):

gabonafélék: búza, tönköly, rozs, zab, árpa, köles, muhar

hüvelyesek: borsó, lencse, lóbab, csillagfürt, bagolyborsó, bükköny

olajnövények: kender, mák, len

fűszer-, zöldségnövények: kömény, édeskömény, pasztinák, kapor, lestyán, zeller, petrezselyem, turbolya, saláta, káposzta, mustár, torma, vizitorma, zsázsa, retek, hagyma, fokhagyma, üröm-fajok, margitvirág-fajok, varádics, katicavirág (*Nigella*)

ajakosvirágú fűszer-, illatos növények: levendula, rozmaring, kakukkfű, pemetefű, árvacsalán, zsálya, muskotályzsálya, izsóp, csombord, menta-fajok, macskamenta, kerek repkény, szurokfű, tisztessű, citromfű (méhfű),

nem honos, főleg mediterrán növények: galanga, kurkuma, rómaikömény (Cuminum), gyömbér, bors, kubeba, babér, olajfa, datolyapálma, citrom, fahéj, szerecsendió, szefdűszef, aloe, mirha, tömjén

egyéb (nem csoportosított) növények: édesgyökér, rózsa, liliom, útifű, fekete hunyor, tüdőfű, bazsarózsa, körömvirág, kerti ruta, gímpáfrány, sárga tárnics, görögszéna, porcsin, keserűfű, örménygyökér, mályva, ziliz, iringó, libatop, lóhere, apróbojtorján, borostyán, fekete bodza, gyalogbodza, nagy ezerjófű, kis ezerjófű, fekete csucor, ökörfarkkóró, gamandor, kankalin, földitömjén, harangláb, kőtörőfű, macskagyökér, bürök gémor, fekete nadálytő, libapimpó, tyukhúr, farkasalma, konkoly, vasfű, gyöngyvirág, vérontófű, festő csülleng, kocsord, martilapu, szeder, szamóca, fekete áfonya, sóska, foltos bürök, kövirózsa, földitök, aranyvessző, gombernyő, őszi kikerics, erdei pajzsika, kapotnyak, kutyatej, nadragulya, beléndek, mandragóra, homoki pimpó, apró szulák, zsidócserezsnye, katángkóró, deréce veronika

Hildegard von Bingen szerint:

„Végy egy fej liliomhagymát, erősen törd össze öreg zsírral, olvaszd fel egy tálban és tedd edénybe. Leprára. Szárát, leveleit összetörve nyomja ki a levét és gyúrja össze zsírral, kiütésekre kenje. A liliomvirágok illata megörvendezteti a szívet és gondolatokat át.”

Pulmonaria officinalis

Paeonia officinalis

Calendula officinalis

Fák könyve (kb. 40 faj):

alma, körte, birsalma, naspolya, berkenye, barack, meggy, cseresznye, kökény, szilva, dió, mandula, mogyoró, füge eperfa, szelídgesztenye boróka, ciprus, puszpáng, tiszafa, fenyő fajok hárs, tölgy, bükk, gyertyán, nyár, nyír, fűz, juhar, kőris, éger, kecskerágó, som, galagonya, fekete ribiszke

Következtetés:

1000 éve az európai gyógynövények FELHASZNÁLÁSA nem sokat változott. Az újvilági, afrikai, indiai és távol-keleti növények megismerése az internet révén növeli a korunkra jellemző felületes tudást.

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

